

Anmälan mot Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten för att känsliga uppgifter ur en patientjournal hämtades in och användes utan samtycke

Beslutet i korthet: Uppgifter i en patientjournal omfattas normalt av sekretess. Med vissa undantag får journalanteckningar inte hämtas in av polis eller åklagare under en förundersökning utan att den som sekretessen skyddar har samtyckt till det. I beslutet uttalar sig JO om hur en fråga om att hämta in ett samtycke bör hanteras och hur ett muntligt samtycke bör dokumenteras.

Det avgörande för om en uppgift ska tas in i ett förundersökningsprotokoll är om den är av betydelse för utredningen. Är den det finns det inget rättsligt utrymme för att avstå från att ta in den i protokollet. En sådan uppgift ska därför tas in i protokollet, och får användas som bevisning, även om ett nödvändigt samtycke till att hämta in den inte funnits. JO framhåller dock att det inte får förekomma att sekretesskyddade uppgifter hämtas in utan samtycke när det krävs ett sådant för att det ska få ske.

Vidare framhåller JO att såväl en polisiär förundersökningsledare som en åklagare har ett ansvar för att vidta relevanta åtgärder för att undvika att integritetskänsliga uppgifter sprids.

Bakgrund

Den 9 maj 2015 blev AA misshandlad, och en polisanmälan upprättades samma dag. Polisen inledde en förundersökning, och förundersökningsledaren gav direktiv om att dokumentation från sjukhus över AA:s skador skulle hämtas in. Den 12 oktober 2015 hade polisinspektören BB kontakt med AA om att hämta in kopior av AA:s patientjournal. AA uppgav samtidigt att han begärde skadestånd av den misstänkte. BB skickade samma dag en begäran till flera vårdinrättningar om journalkopior avseende de tillfällen AA sökt vård från den 9 maj 2015 och till vårdtidens slut. I begäran angavs att AA hade samtyckt till åtgärden.

Södra Älvsborgs sjukhus skickade en journalkopia från vårdtillfällen den 9, 16 och 21 maj 2015 till polisen. Vårdtillfällena den 9 och 16 maj 2015 var direkt hänförliga till misshandeln. Vid vårdtillfället den 21 maj 2015 hade AA sökt vård av en annan anledning. Journalanteckningarna från den dagen innehåller integritetskänsliga uppgifter om detta, men också uppgifter om besvär efter

misshandeln. Samtliga journalkopior togs in i det förundersökningsprotokoll som upprättades av förundersökningsledaren CC den 6 november 2015.

Den 12 november 2015 väckte assistentåklagaren DD åtal mot en person för misshandel av AA. Hon begärde samtidigt för AA:s räkning skadestånd av den tilltalade. Som bevisning åberopades bl.a. journalanteckningarna från Södra Älvsborgs sjukhus.

Anmälan till JO

AA förde i en anmälan till JO fram klagomål mot att journalanteckningar om honom hämtats in och använts av polis och åklagare utan hans samtycke. Han anförde att det samtycke till att hämta in journalkopior som han lämnat inte avsåg vårdtillfället den 21 maj 2015. Han anförde också att han inte fick tillfälle att läsa igenom de journalkopior polisen hämtade in, vilket BB hade lovat honom. AA påpekade att journalanteckningarna från den 21 maj 2015 blivit offentliga när de tagits in i förundersökningsprotokollet och åberopats som bevisning i domstol. Han kontaktade åklagaren före rättegången och påtalade att anteckningarna är integritetskänsliga och inte rör den misshandel han utsatts för.

Utredning

Inledning

Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten yttrade sig över anmälan.

Polismyndighetens yttrande

Polismyndigheten (EE) hade inför yttrandet hämtat in upplysningar från polisinspektörerna CC och BB och redovisade följande synpunkter från dem.

Inspektör CC har uppgett i huvudsak följande. Utdrag från AA:s patientjournal inhämtades för att få skadorna efter misshandeln dokumenterade. Rättsintyg är dyra och ska användas restriktivt enligt direktiv från Polismyndigheten. I aktuellt brottsärende var det tillräckligt med att hämta in kopia av patientjournal. Det inhämtade journalutdraget från sjukhuset visade tre vårdtillfällen, den 9, 16 och 21 maj 2015. Det första vårdtillfället är samma dag som den anmälda misshandeln. Det andra tillfället är en vecka senare då AA sökte akut vård för besvär som han ådragit sig vid misshandeln. Det tredje tillfället är efter ytterligare fem dagar då AA uppsökt akutmottagning för i huvudsak andra besvär. Vid detta vårdtillfälle uppgav AA bland annat att han hade besvär från misshandeln den 9 maj 2015. Hennes bedömning var att uppgifterna inte var så integritetskränkande att de inte kunde ingå i förundersökningsprotokollet. Hon valde därför att inte maska några uppgifter. Det inhämtade journalutdraget skickades i sin helhet då ärendet redovisades till Åklagarmyndigheten.

Inspektör BB har uppgett i huvudsak följande. AA:s journalanteckningar begärdes in efter att AA:s medgivande erhållits. Det krävs alltid ett medgivande av målsäganden för att inhämta patientjournal när målsäganden inte utsatts för grovre brottslighet. Det är oklart vad för rutiner som finns gällande denna typ av medgivanden. BB har vaga minnesbilder av utredningen men minns att ett medgivande lämnades muntligt. Däremot minns han inte om AA begärde att få se de inhämtade journalanteckningarna innan de användes i förundersökningen. Han har heller inget minne av om det diskuterades från vilka datum patientjournaler skulle hämtas in. Han utgick förmodligen från brottsdatumet och de vårdinrättningar som AA besökt. Han har inget minne av att AA uppgett att

journalanteckningar från den 21 maj 2015 inte var relevanta för ersättningsyrkandet.

Polismyndigheten redovisade följande bedömning.

Det kan konstateras att de inhämtade journalanteckningarna från den 21 maj 2015 delvis innehåller uppgifter kopplade till den aktuella misshandeln men främst andra uppgifter. AA har gjort gällande att hans medgivande inte omfattade journalanteckningarna från detta datum. Att det finns ett medgivande i ärendet framgår dels av en tjänsteanteckning, dels av en blankett. Den enda uppgiften om hur långt medgivandet sträcker sig finns i blanketten där polisen med ett kryss har markerat att samtycke har inhämtats för vårdtillfällen som har angetts högre upp i blanketten. Där anges bl.a. vårdtillfällen under tiden den 9 maj 2015 och till vårdtidens slut. Enligt Polismyndighetens mening hade det i det här fallet varit lämpligt att ännu närmare dokumentera kontakten mellan AA och BB och innehållet i medgivandet.

AA har vidare gjort gällande att BB har uppgett att han skulle få gå igenom det inhämtade materialet. BB har inga minnesbilder av att han har gjort en sådan utfästelse. Det är således oklart vad som har överenskommits i denna del. Om det ändå fanns en sådan överenskommelse borde den ha följts och dokumenterats.

När journalanteckningarna från den 21 maj 2015 väl var inhämtade hade polisen att överväga om dessa skulle lämnas vidare till åklagaren och i så fall i vilken mån. Om AA:s medgivande inte har omfattat de aktuella anteckningarna är det beklagligt att dessa har hämtats in och dessutom lämnats vidare.

Åklagarmyndighetens yttrande

Åklagarmyndigheten (vice riksåklagaren FF) hade hämtat in upplysningar från assistentåklagaren DD och chefsåklagaren GG, båda vid åklagarkammaren i Borås. Åklagarmyndigheten redovisade följande om de berörda åklagarnas hantering av journalanteckningarna.

Efter att polisen slutfört förundersökningen överlämnades ärendet till åklagarkammaren. Ett förundersökningsprotokoll översändes den 6 november 2015 och ett tilläggsprotokoll den 11 november 2015. Den 12 november 2015 väckte DD åtal för misshandel och framställde för målsägandens räkning dennes anspråk på ersättning för kränkning, sveda och värk samt kostnader för bl.a. sjukvård och medicin. Till styrkande av gärningen och det enskilda anspråket åberopade DD journalanteckningarna och fotografierna i förundersökningsprotokollet som skriftlig bevisning. DD gjorde bedömningen att samtliga journalanteckningar hade betydelse som bevisning såväl för den åtalade gärningen som för ersättningsanspråket. I anteckningen från läkarbesöket den 21 maj 2015 var misshandelstillfället knappt två veckor tidigare noterat och DD drog slutsatsen att det fanns ett orsakssamband mellan misshandeln och [de besvär] som konstaterades vid läkarbesöket.

En tid efter att åtalet hade väckts och expedierats till tingsrätten kontaktades DD av målsäganden som uppgav att han hade blivit lovad av polisen att journalanteckningarna från den 21 maj 2015 inte skulle ingå i förundersökningen. Anledningen till detta var enligt målsäganden att anteckningarna innehöll känslig information om hans psykiska hälsa. DD förklarade för honom att hon inte hade erhållit någon sådan information från polisen och att de aktuella journalanteckningarna inte kunde plockas bort från förundersökningsprotokollet eftersom åtal var väckt. Hon förklarade vidare att den åtgärd som hon i det läget hade möjlighet att vidta var att kontakta sessionsåklagaren och förklara för denne att de aktuella journalanteckningarna inte skulle föredras under sakframställningen vid huvudförhandlingen. DD hade därefter kontakt med sessionsåklagaren och vidarebefordrade den information som målsäganden lämnat.

— — —

Chefsåklagaren GG har i sitt yttrande bl.a. anført att hon anser att DD har agerat adekvat genom att vidarebefordra den information som hon fått från målsäganden till sessionsåklagaren och på så sätt undvikit att för målsäganden känslig information skulle komma att föredras vid tingsrätten. Utifrån de uppgifter som finns redovisade i förundersökningsprotokollet har DD handlagt ärendet på ett korrekt sätt.

Åklagarmyndigheten redovisade följande bedömning.

Patientjournaler är handlingar som inte sällan kan innehålla uppgifter som en målsägande i ett brottmål kan uppfatta som känsliga från integritetssynpunkt. Det finns därför skäl för en förundersökningsledare att vara särskilt uppmärksam på om en målsägande lämnat sitt samtycke till att uppgifter från en patientjournal kan hämtas in inom ramen för en förundersökning. Det gäller särskilt om, som i detta fall, straffskalan för det brott som förundersökningen avser för med sig att bestämmelsen i 10 kap. 23 § 1 OSL inte är tillämplig och det inte är fråga om något s.k. nödvändigt utlämnande.

Patientjournalen i det fall som nu är aktuellt och som avsåg misstanke om misshandel kunde lämnas ut till polisen endast om målsäganden samtyckte till att handlingen lämnades ut eller efter en prövning av om ett röjande av uppgifterna kunde vara till men för målsäganden. Med hänsyn till de känsliga uppgifter som återfanns i dessa journalanteckningar torde i praktiken målsägandens samtycke varit en förutsättning för att handlingen skulle kunna lämnas ut till polisen, liksom för polisen att begära ut patientjournalen ifråga. Den polisiära förundersökningsledaren ansvarade således för att målsägandens samtycke inhämtades.

I det aktuella ärendet har målsäganden begärt ersättning för bl.a. sveda och värk med anledning av att han utsatts för misshandel. Journalanteckningar från flera läkarbesök under en period om ungefär två månader efter misshandelstillfället har hämtats in av polisen inom ramen för den polisledda förundersökningen. Samtliga journalanteckningar togs in i det förundersökningsprotokoll som sedermera redovisades till åklagare.

Målsäganden har uppgett att han i sina kontakter med polisens utredare påtalat att han ansåg att journalanteckningarna från ett av läkarbesöken, den 21 maj 2015, innehöll information som var känslig från integritetssynpunkt och att han därför inte samtyckte till att dessa skulle ingå i förundersökningsprotokollet. Den aktuella journalanteckningen har dock funnits med i den slutredovisade förundersökningen.

Målsägandens synpunkter och önskemål framgår vare sig av förundersökningsprotokollet eller av tilläggsprotokollet. På det underlag jag kan bedöma framstår det som något oklart i vilket skede målsäganden haft kontakt med polisen angående den ifrågasatta journalanteckningen och vad målsäganden förklarat sig inte samtycka till. [— —]

Åklagaren gjorde efter genomgång av förundersökningsprotokollet bedömningen att förundersökningen var av sådan kvalitet att hon kunde fatta ett positivt åtalsbeslut och för målsägandens räkning föra talan om skadestånd. Vid bedömningen utgick hon från att målsäganden lämnat samtycke till att patientjournalerna kunde lämnas ut till polisen. Enligt min uppfattning har åklagaren haft fog för denna bedömning och därmed inte haft anledning att hos polisen väcka frågan om innehållet i förundersökningsprotokollet.

Åklagaren har vidare förklarat att hon bedömt uppgifterna i journalanteckningen från läkarbesöket den 21 maj 2015 som relevanta för bedömningen av gärningen och det begärda skadeståndet. Detta bekräftas av att anteckningen åberopats som bevisning i stämningsansökningen för att styrka brott och för att styrka

målsägandens skadeståndstalan. Inte heller i dessa delar har jag något att invända mot åklagarens handläggning.

Efter åtalet fick åklagaren information om att målsäganden menade att han inte gått med på att hans patientjournaler fick ingå i förundersökningsprotokollet. Åklagaren vidtog då vissa åtgärder i syfte att försöka begränsa den skada som målsäganden drabbats av. Möjligen skulle åklagaren, utöver dessa åtgärder, kunnat uppmärksamma domstolen på frågan och begära hos domstolen att journalanteckningen skulle föredras inom stängda dörrar med hänvisning till regleringen i 5 kap. 1 § andra stycket RB samt 35 kap. 7 § 3 OSL. Hur domstolen skulle ha hanterat den frågan är dock svårt att ha någon bestämd uppfattning om.

Utifrån omständigheterna i ärendet anser jag inte att det finns skäl att ifrågasätta åklagarens hantering av ärendet.

Anmälarens yttrande

AA kommenterade Polismyndighetens yttrande och anförde bl.a. att han uttryckligen sa till BB att han endast medgav att journaler från vårdtillfällena den 9 och 16 maj 2015 fick hämtas in.

Rättsliga utgångspunkter

Sekretess för uppgifter om en enskilds hälsotillstånd

Inom hälso- och sjukvården gäller sekretess för en uppgift om en enskilds hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till honom eller henne lider men (25 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen, OSL).

I en förundersökning i brottmål gäller sekretess för en uppgift om en enskilds personliga förhållanden, t.ex. hälsotillstånd, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till honom eller henne lider skada eller men. I likhet med den nyss nämnda bestämmelsen är den utformad med ett s.k. omvänt skaderekvisit, vilket innebär att utgångspunkten är att sekretess gäller för uppgifterna. Sekretessen hos förundersökningsmyndigheten upphör normalt i samband med att uppgifterna lämnas till domstol när åtal väcks. I vissa situationer fortsätter sekretessen dock att gälla, t.ex. om sekretess för uppgiften ska gälla vid domstolen i en viss typ av mål eller om uppgiften finns i en handling som har kommit från en annan myndighet där uppgiften är sekretessreglerad. (Se 35 kap. 1 § första stycket 1 och 7 § OSL.)

I domstol gäller enligt 35 kap. 12 § OSL sekretess för bl.a. en enskilds personliga förhållanden i vissa typer av brottmål. Vidare kan sekretess för en uppgift i en förundersökning om en enskilds personliga förhållanden i vissa fall föras över till domstol när uppgiften lämnas dit. I så fall gäller sekretessen med ett s.k. rakt skaderekvisit, dvs. endast om det kan antas att den enskilde eller någon närstående till honom eller henne lider skada eller men om uppgiften röjs, vilket innebär att utgångspunkten är att uppgifterna är offentliga. (Se 43 kap. 2 och 3 §§ och 35 kap. 7 § OSL.)

Sekretess för en uppgift som rör en enskilds hälsa, t.ex. uppgifter om sjukdomar eller missbruk, kan även i andra fall gälla hos myndigheter enligt bestämmelsen i 21 kap. 1 § OSL.

Uppgifter som omfattas av sekretess får inte röjas för enskilda eller myndigheter utan att det anges i offentlighets- och sekretesslagen eller i en lag eller förordning som den hänvisar till (8 kap. 1 § OSL). Sådana bestämmelser finns bl.a. i 10 kap. OSL. Ett flertal bestämmelser i 10 kap. OSL reglerar hur sekretess förhåller sig till polis och åklagares verksamhet. Av intresse i detta ärende är främst bestämmelsen i 10 kap. 23 § OSL. Av den följer att sekretessen för en uppgift om en enskilds hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden enligt 25 kap. 1 § OSL inte hindrar att en sådan uppgift lämnas till bl.a. en åklagarmyndighet eller Polismyndigheten om uppgiften angår en misstanke om ett begånget brott för vilket det inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i ett år.

Sekretess som gäller till skydd för en enskild hindrar dock inte att en uppgift lämnas till en myndighet om den enskilde samtycker till det (10 kap. 1 § OSL). Om en målsägande återtar ett tidigare lämnat samtycke men uppgifterna finns tillgängliga för polis och åklagare får uppgifterna, oberoende av samtycke, ändå användas som bevisning i en rättegång (se prop. 2004/05:64 s. 33).

Innehållet i ett förundersökningsprotokoll

Vid en förundersökning ska det föras protokoll över det som har förekommit som är av betydelse för utredningen (23 kap. 21 § första stycket rättegångsbalken, RB). Förundersökningsprotokollets huvudsakliga betydelse är att ge åklagaren underlag för bedömningen av åtalsfrågan och att förbereda målet inför huvudförhandling. Utredningsåtgärder, beslut och material som upprättas eller inhämtas under en förundersökning ska dokumenteras löpande. Med termen förundersökningsprotokoll åsyftas normalt inte denna löpande dokumentation. I stället brukar man avse den sammanställning av utredningen som görs i slutet av en förundersökning.

Förundersökningsprotokollet ska ge en trogen bild av vad som förekommit vid förundersökningen av betydelse för målet (se 22 § förundersökningskungörelsen, FUK). Bedömningen av vad som ska ingå i protokollet är av central betydelse för en rättvis rättegång och ställer stora krav på åklagarens objektivitet (se 23 kap. 4 § RB). Såväl sådant som är till fördel som sådant som är till nackdel för den misstänkte ska redovisas.

Det som är betydelselöst för utredningen ska inte tas med i protokollet. Det är samtidigt viktigt att uppgifter som ur den misstänktes synvinkel framstår som betydelsefulla inte utmönstras. Det förundersökningsmaterial som förundersökningsledaren bedömer inte ska ingå i förundersökningsprotokollet utgör s.k. sidomaterial.

Det finns inte någon särskild bestämmelse i förundersökningskungörelsen om att ett samtycke till att journalanteckningar hämtas in ska antecknas i förundersökningsprotokollet.

Åklagaren har enligt 22 kap. 2 § RB en långtgående skyldighet att förbereda och föra en målsägandes talan om skadestånd mot den misstänkte. När åklagaren gör det ska han eller hon se till att bevisning om målsägandens skadeståndsanspråk tas fram under förundersökningen. Utgångspunkten är att även en polisledd förundersökning ska vara komplett när det gäller en fråga om skadestånd. Bevisning i frågan om skadestånd bör tas in i förundersökningsprotokollet, och den misstänkte bör uppmanas att yttra sig särskilt över anspråket, om det inte är olämpligt eller uppenbart obehövligt. (Se prop. 1987/88:1 s. 5–11, SOU 2013:17 s. 713–715, Fitger m.fl., Rättegångsbalken, Zeteo 20 december 2016, inledningen till 23 kap., och Åklagarmyndigheten, RättsPM 2013:1, Skadestånd – Om åklagarens skyldighet att föra målsägandes talan, s. 25–30.)

Det är förundersökningsledaren som har ansvaret för förundersökningen i dess helhet. Han eller hon ska se till att den enskildes rättssäkerhetsintressen tas till vara och ska ge dem som biträder honom eller henne de direktiv som behövs för arbetet. (Se 1 a § andra stycket FUK.)

JO har tidigare uttalat att en målsägande ska kunna utgå från att de rättsvårdande myndigheterna vidtar relevanta åtgärder för att undvika att integritetskänsliga uppgifter sprids. (Se JO 2016/17 s. 439, dnr 6673-2014. Se även JO 2016/17 s. 387, dnr 1136-2015, där JO behandlat frågor om känsliga uppgifter om en målsägande som tagits in i ett förundersökningsprotokoll.)

Bedömning

Omfattningen av de journalanteckningar som hämtades in

Anteckningar i en patientjournal innehåller inte sällan uppgifter som är integritetskänsliga. Utgångspunkten är att sekretess gäller för sådana uppgifter. För att journalanteckningar med integritetskänsliga uppgifter ska få lämnas ut till polis eller åklagare krävs antingen att det misstänkta brottet är av visst allvarigare slag eller att den som journalanteckningarna avser samtycker till det. Utredningen där AA var målsägande avsåg misshandel. Det brottet är inte av sådant allvarigare slag att journalanteckningar kan lämnas ut till polisen oberoende av samtycke från den som journalanteckningarna avser. Det krävdes därför samtycke från AA för att journalanteckningarna skulle få lämnas ut till polisen.

Polis eller åklagare bör inte hämta in ett samtycke som är mer omfattande än vad som behövs för utredningen. Den som hämtar in ett samtycke måste också säkerställa att han eller hon har uppfattat omfattningen av samtycket på rätt sätt. (Se t.ex. JO 1990/91 s. 366, dnr 2302-1989, och JO:s beslut den 20 december 2016, dnr 5818-2015.) Från kontroll- och rättssäkerhetssynpunkt är det även av

vikt att ett samtycke som hämtats in dokumenteras, t.ex. i en tjänsteanteckning, så att det framgår vilka uppgifter som den som sekretessen skyddar har samtyckt till att polis eller åklagare hämtar in. Om han eller hon angett några begränsningar i samtycket ska dessa naturligtvis också dokumenteras.

Av utredningen framgår att BB hade kontakt med AA och fick samtycke till att hämta in journalanteckningar. Utredningen har inte kunnat ge något klart svar på frågan om hur långt samtycket sträckte sig. AA har uppgett att han uttryckligen sa till BB att det endast var anteckningar från den 9 och 16 maj 2015 som fick hämtas in. BB har uppgett att han minns att han fick ett muntligt samtycke från AA, men att han inte har någon minnesbild av att de diskuterade från vilka vårdtillfällen journalanteckningar fick hämtas in. Av den tjänsteanteckning BB skrev samma dag som han hade kontakt med AA framgår inte annat än att han fått ett medgivande från AA att hämta in journalanteckningar. I den begäran BB skickade till bl.a. Södra Älvsborgs sjukhus senare samma dag anges inga specifika vårdtillfällen utan i stället att begäran avser vårdtillfällen avseende misshandel från den 9 maj 2015 till vårdtidens slut. Det talar för att det var så BB uppfattade samtycket.

Jag konstaterar att ord står mot ord i frågan om samtycket omfattade vårdtillfället den 21 maj 2015. Enligt min bedömning skulle ytterligare utredning inte leda till någon större klarhet. Såvitt jag kan bedöma har polisen endast begärt sådana journalanteckningar som kunde vara av betydelse för utredningen i ärendet. Inget annat har heller kommit fram än att det var sjukhuset som valde ut de journalanteckningar som bedömdes vara relevanta för polisens begäran. Det finns därför inte grund för att kritisera polisen för att de aktuella uppgifterna hämtades in från sjukhuset. Det är dock en brist att tjänsteanteckningen inte är så detaljerad att det går att utläsa vad AA:s samtycke omfattade.

Ord står mot ord även i frågan om AA blivit lovad att gå igenom det material som polisen hämtade in. Om polisen lovat AA detta borde han ha fått möjlighet att ta del av materialet. Jag vill dock framhålla att en målsägande inte kan bestämma vilka uppgifter i förundersökningsmaterialet som ska ingå i förundersökningsprotokollet.

Det inträffade illustrerar dels att det är av vikt att omfattningen av samtycken som hämtas in dokumenteras tydligt, dels att det finns anledning för den som hämtar in ett samtycke att säkerställa att han eller hon har uppfattat omfattningen av samtycket på rätt sätt. Det kan göras t.ex. genom att den som sekretessen skyddar tillfrågas om det finns någon uppgift som samtycket inte omfattar och genom att den som hämtar in samtycket redogör för vilka handlingar han eller hon avser att begära från vårdinrättningen.

Polismyndighetens beslut att ta in journalanteckningarna i förundersökningsprotokollet

När journalanteckningarna kom in till Polismyndigheten blev de allmänna handlingar där och en del av förundersökningsmaterialet. Medan förundersökningen pågick omfattades uppgifterna i journalanteckningarna av sekretessbestämmelsen i 35 kap. 1 § första stycket 1 OSL.

Som framgått ovan har förundersökningsledaren ansvar för förundersökningen i dess helhet. När förundersökningsledaren tar ställning till om uppgifter ur förundersökningsmaterialet ska ingå i förundersökningsprotokollet måste han eller hon ta ställning till om uppgifterna är av betydelse för målet såväl ur det allmännas som ur den misstänktes perspektiv. Om ett skadeståndsanspråk från målsäganden har utretts under förundersökningen bör bedömningen också avse uppgifternas betydelse för skadeståndsanspråket.

En konsekvens av att uppgifter tas in i ett förundersökningsprotokoll är att den tilltalade har en ovillkorlig rätt att ta del av dem efter beslut om åtal (se 23 kap. 21 a § RB och 10 kap. 3 § andra stycket OSL). En misstänkt har visserligen rätt att ta del av hela förundersökningsmaterialet, även uppgifter som bedöms sakna betydelse för målet, men den rätten kan i vissa fall begränsas på grund av sekretess (se 23 kap. 18 och 18 a §§ RB och 10 kap. 3 § första stycket och 3 a § OSL). Som framgått ovan är sekretesskyddet för integritetskänsliga uppgifter i ett förundersökningsprotokoll inte lika starkt efter att åtal väckts.

Utgångspunkten är då att uppgifterna är offentliga. Den bedömning som görs av vilka uppgifter som ska tas in i ett förundersökningsprotokoll kan därför vara av stor betydelse för den enskildes intresse av att integritetskänsliga uppgifter inte blir offentliga eller blir tillgängliga för den som är misstänkt.

CC var förundersökningsledare i den aktuella förundersökningen. Hon har uppgett att hon inte ansåg att uppgifterna var så integritetskänsliga att de inte kunde ingå i förundersökningsprotokollet. Jag vill med anledning av det framhålla att det avgörande för om en uppgift ska ingå i ett förundersökningsprotokoll är om den är av betydelse för utredningen. Är den det finns det inget rättsligt utrymme för att avstå från att ta in den i protokollet, oavsett om den omfattas av sekretess. (Se mitt beslut den 10 maj 2017, dnr 7381-2015.)

Som framgått ovan finns det inget hinder mot att polis och åklagare använder uppgifter som hämtats in under en förundersökning efter ett samtycke från den som sekretessen skyddar som bevisning, även om han eller hon återtagit sitt samtycke. Eftersom alla uppgifter i förundersökningsmaterialet som är av betydelse för utredningen ska ingå i protokollet gäller detta också för uppgifter som hämtats in utan att något samtycke funnits. Jag vill dock stryka under att det inte får förekomma att sekretesskyddade uppgifter hämtas in utan samtycke när ett samtycke är en förutsättning för att det ska få ske.

Av journalanteckningarna från den 21 maj 2015 framgår att AA vid det tillfället sökte vård av en annan anledning än misshandeln. Vissa besvär efter

misshandeln nämns dock också. Av utredningen framgår vidare att AA begärt skadestånd för sveda och värk avseende skador som nämns i journal-anteckningarna från den 21 maj 2015. Det som nämns i anteckningarna om besvär efter misshandeln kan därför ha haft viss betydelse såväl för åtalsfrågan som för AA:s skadeståndsanspråk. Jag är dock mer tveksam till vilken betydelse för målet det som i övrigt framgår av journalanteckningarna kan ha haft, men såvitt jag kan bedöma har uppgifterna inte helt saknat betydelse för AA:s skadeståndsanspråk. Mot bakgrund av förundersökningsledarens skyldighet att se till att förundersökningsprotokollet ger en trogen bild av vad som förekommit vid förundersökningen av betydelse för målet godtar jag att alla journal-anteckningar från den 21 maj 2015 togs in i förundersökningsprotokollet.

Avslutningsvis vill jag i denna del framhålla att förundersökningsledaren har ett ansvar för att vidta relevanta åtgärder för att undvika att integritetskänsliga uppgifter sprids. Det kan därför enligt min mening finnas skäl för en polisiär förundersökningsledare att, i samband med att förundersökningsprotokollet redovisas till åklagare, uppmärksamma åklagaren på att det finns uppgifter i förundersökningsprotokollet som kan vara integritetskänsliga. Det kan bidra till att minska risken för att integritetskänsliga uppgifter sprids när detta inte är nödvändigt.

Åklagarmyndighetens hantering av uppgifterna i journalanteckningarna
När en polisledd förundersökning redovisats till en åklagare ska han eller hon gå igenom förundersökningen och bedöma om det finns förutsättningar att väcka åtal. Finns det inte det ska åklagaren normalt besluta att inte väcka åtal. Om det redovisade materialet är så ofullständigt att ett beslut i åtalsfrågan inte kan fattas kan åklagaren i stället besluta att återuppta förundersökningen och, om det finns förutsättningar för det, besluta att ledningen av förundersökningen ska återgå till polisen. Åklagaren kan även återuppta en förundersökning som innehåller formella brister. (Se Riksåklagarens riktlinjer RÅR 2010:1, Åklagarprövningen av slutdelgivna polisledda förundersökningar.)

I samband med att åklagaren går igenom förundersökningsprotokollet i en polisledd förundersökning måste han eller hon vara uppmärksam på om detta innehåller uppgifter som är utan betydelse för målet. Detta gäller särskilt uppgifter som kan vara integritetskänsliga. Sådana uppgifter ska inte förekomma i ett förundersökningsprotokoll. Innehåller protokollet sådana uppgifter är åklagaren enligt min mening skyldig att vidta relevanta åtgärder för att undvika att uppgifterna sprids. Det kan t.ex. finnas anledning för åklagaren att återuppta förundersökningen för att lyfta ut integritetskänsliga uppgifter som saknar betydelse ur förundersökningsprotokollet.

Om förundersökningen inte har varit polisledd ansvarar åklagaren i egenskap av förundersökningsledare för att integritetskänsliga uppgifter som saknar betydelse för målet inte förs in i förundersökningsprotokollet (se bl.a. JO 2016/17 s. 439, dnr 6673-2014).

I det aktuella ärendet fattade DD beslut om att väcka åtal. I likhet med Åklagarmyndigheten anser jag att hon, utifrån de uppgifter som fanns i förundersökningsmaterialet, inte hade anledning att ifrågasätta att AA samtyckt till att polisen hämtade in de journalanteckningar som tagits in i förundersökningsprotokollet. Som framgått ovan har jag gjort bedömningen att uppgifterna från vårdtillfället den 21 maj 2015 inte helt saknat betydelse för AA:s skadeståndsanspråk. Jag godtar därför att DD lät uppgifterna stå kvar i förundersökningsprotokollet och att hon åberopade journalanteckningarna som bevis.

Det är givetvis angeläget att åklagaren även efter att åtal väckts vidtar relevanta åtgärder för att undvika att integritetskänsliga uppgifter sprids. I vissa situationer kan det därför finnas anledning för en åklagare att uppmärksamma domstolen på att förundersökningsprotokollet innehåller integritetskänsliga uppgifter och också aktualisera frågan om en förhandling i domstolen bör hållas inom stängda dörrar när uppgifterna läggs fram.

Ärendet avslutas.